

מלאכת קושר

א. שבת קיב ע"א

ורצועות מנעל וסנדל. איתמר: התיר רצועות מנעל וסנדל, תני חדא: חייב חטאת, ותניא אידך: פטור אבל אסור, ותניא אידך מותר לכתחילה. קשיא מנעל אמנעל, קשיא סנדל אסנדל! - מנעל אמנעל לא קשיא, הא דקתני חייב חטאת - בדאושכפי, פטור אבל אסור - בדרבנן, מותר לכתחלה - בדבני מחווא. סנדל אסנדל לא קשיא; הא דקתני חייב חטאת - בדטייעי, דקטרי אושכפי, פטור אבל אסור - בדחומרתא דקטרי אינהו, מותר לכתחילה - בסנדל דנפקי ביה בי תרי, כדבר יהודה.

ב. רמב"ם | הלכות שבת, פרק י

[הלכה א] הקושר קשר של קיימא והוא מעשה אומן חייב, כגון קשר הגמלין וקשר הספנין וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן כל כיוצא בזה, אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור, וקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן מותר לקשרו לכתחלה.

[הלכה ב] כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהן מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותן לקיימא, וכל קשר שאינו של קיימא אם קשרו אומן הרי זה אסור.

[הלכה ג] קושרת אשה מפתחי החלוק אף על פי שיש לו שני פתחים, וחוטי סבכה אף על פי שהוא רפוי בראשה ורצועות מנעל וסנדל שקושרין אותן על הרגל בשעת מלבוש ונודות יין ושמן אף על פי שיש לו שתי אזנים וקדרה של בשר אף על פי שיכולה להוציא הבשר ולא תתיר הקשר, וקושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו אבל לא בחבל, וקושרין לפני הבהמה או ברגלה בשביל שלא תצא אף על פי שיש לה שני אסרות, וחבל שהיה קשור בפרה קושרו באבוס, היה קשור באבוס קושרו בפרה, אבל לא יביא חבל מתוך ביתו ויקשור בפרה ובאבוס, ואם היה חבל גרדי שמותר לטלטלו הרי זה מביא וקושר בפרה ובאבוס, מפני שכל אלו הקשרים מעשה הדיוט הן ואינן של קיימא אלא פעם קושר ופעם מתיר ולפיכך מותר לקשור אותן לכתחלה, חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר ומפקיע וחותר ונוטל ואוכל. /השגת הראב"ד/ מפני שאלו הקשרים מעשה הדיוט הן. א"א זה הטעם אינו מספיק וכי קשר הדלי מעשה אומן הוא וגם אינו של קיימא שהרי הוא חבל של גמי, אלא הטעם שהוא חס עליה שמא תשבר בכח הפרה ובודאי לא יניח אותה יום שלם אבל בדלי יניח אותה יום או יומים ומשום הכי גזרין.

מגיד משנה

ומ"ש רבינו מפני שכל אלו הקשרים וכו' פשוט הוא לפי מה שנתבאר. ובהשגות א"א זה הטעם אינו מספיק וכי קשר הדלי מעשה אומן הוא וגם אינו של קיימא שהרי הוא חבל של גמי אלא הטעם שהוא חס עליה שלא תשבר בכח הפרה ובודאי לא יניח אותם יום שלם אבל בדלי יניח אותם יום או יומים ומ"ש גזרין עכ"ל. ודברי תימה הם בעיני אנו קשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן אינו מותר אי זה קשר הוא מותר. ומ"ש שאינו של קיימא שהרי הוא חבל של גמי ג"כ מתמיה שאין קשר של קיימא תלוי באיכות החבל אלא במהות הקשר ולמה שקושרין אותו ולדבריו אין קשר של קיימא אלא בדבר חזק הרבה שיעמוד זמן זמנים. והטעם שכתב גם כן אינו שיש חבלים שגם

הסוסים לא ישברו ואולי שאין לגרדי חבלים חזקים כ"כ ודברי רבינו פשוטים. אבל צ"ע במ"ש בחבל גרדי שמותר לטלטל ונראה מדבריו שאיסור שאר החבלים הוא משום טלטול ובגמרא גבי קושרין דלי נראה כדברי רש"י ז"ל שחלוק החבלים הוא מפני ביטול ועיקר:

[הלכה ד] כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת, לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר הגמי, נשמטה לו רצועת מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשור.

[הלכה ה] העניבה מותרת לפי שאינה מתחלפת בקשירה, לפיכך החבל שנפסק מקבץ שני קצותיו וכורך עליו משיחה ועונב עניבה.

[הלכה ו] מותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה, כגון שיקשור למדוד שיעור משיעורי התורה, נימת כנור שנפסקה קושרין אותה במקדש אבל לא במדינה, ולא יקשור נימא לכתחלה אפילו במקדש.

מגיד משנה

[1] מותר לקשור קשר שאינו של קיימא וכו'. במשנה פרק מי שהחשיך (שם קנ"ז) מדבריהם למדנו שמודדין ופוקקין וקושרין בשבת ונתבאר בגמ' שהוא בדוקא לדבר מצוה. ופירש"י קושרין קשר שאינו של קיימא וכדעת רבינו ומוכרח הוא שלא התירו אלא מה שהוא פטור אבל אסור:

ג. מסכת שבת | פרק טו

[משנה א] אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על התירן רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי און חייבין עליו:

בית הבחירה (מאיר)

והמשנה הראשונה אלו קשרים שחייבין עליהם קשר הגמלים וקשר הספנים כשם שהוא חייב על קשרן כך הוא חייב על התרן ר' מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידי און חייבין עליו אמר הר"ם פי' העקר שתסמוך עליו הוא זה כל קשר שהוא של קיימא חייבין עליו ושאינו של קיימא אין חייבין עליו אבל אם היה הקשר בלולאות או בחבור קצוות ועניבתם בלבד הוא מותר לכתחלה ואם הוא קשר הוא פטור אבל אסור אם אינו של קיימא ואין הלכה כר' מאיר:

ר' עובדיה מברטנורא

אלו קשרים. קשר הגמלים - שנוקבים לגמל בחוטמו ונותנין בו רצועה וקושרים אותה קשר עולם. וכמו כן נוקבים בראש הספינה נקב ונותנין בו חבל וקושרין אותו קשר של קיימא מתירו לעולם. והוי דומיא דקושרי חוטי יריעות הנפסקים במשכן. וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן, או מעשה אומן ואינו של קיימא, פטור אבל אסור, ואינו חייב עד שיהא של קיימא ומעשה אומן. ושאינו של קיימא ולא מעשה אומן מותר לכתחלה:

[משנה ב] יש לך קשרים שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין קושרת אשה מפתח חלוקה וחוטי סבכה ושל פסיקיא ורצועות מנעל וסנדל ונודות יין ושמן וקדרה של בשר רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני הבהמה בשביל שלא תצא קושרין דלי בפסיקיא אבל לא בחבל רבי יהודה מתיר כלל אמר רבי יהודה כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו:

ר' עובדיה מברטנורא

יש לך קשרים שאין חייבים עליהם - חטאת כמו שחייבים על קשר גמלים וקשר של ספנים, אלא פטור אבל אסור ולא נזכרו קשרים הללו במשנה. ובגמרא מפרש כגון רצועה ארוכה שקושרים בטבעת שבחוטם הנאקה, וכמו כן חבל ארוך שקושרים בחבל העשוי כמין טבעת התלוי בנקב שבראש הספיונה, ופעמים מניחה שם שבוע ושבעים ומתירה. וכן כל קשר שקושרים אותו לעמוד כך זמן ידוע, לא שיהיה קיים לעולם אין חייבין עליו:

תוספות רע"ק

[קלה] וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן. זהו שיטת הרי"ף דליכא חילוקים בין קיימא לגמרי לקצת קיימא אלא דאם הוא ג"כ מעשה אומן חייב ובלכא מעשה אומן אסור מדרבנן ואם לא הוי קיימא וגם לא מעשה אומן מותר. והרע"ב כתב במתני' ב' דקשר שאינו של קיימא לעולם רק לזמן קבוע אסור מדרבנן וזהו שיטת רש"י וארכביה אתרי ריכשי וצ"ע.

ד. שולחן ערוך הרב | אורח חיים סימן שיז

[סעיף ב'] יש אומרים שאין חייבים מן התורה אפילו על קשר העומד להתקיים לעולם אלא אם כן הוא מעשה אומן דהיינו שהוא קשר חזק ואמיץ כקשרים שהאומנים עושים בשעת מלאכתן כגון קשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרין הרצענין בשעת עשייתן וכן בכל כיוצא בזה אבל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן פטור כיצד נפסקה לו רצועה וקשרה נפסק החבל וקשרו או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן הבהמה וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימא פטור אבל אסור מדברי סופרים אפילו אינו עומד להתקיים לעולם אלא כשיעור שנתבאר.

אבל קשר שהוא מעשה אומן אפילו אינו עשוי להתקיים כלל אלא להתירו ביומו אסור מדברי סופרים לקשרו ולהתירו בשבת גזרה משום קשר מעשה אומן העשוי להתקיים לעולם שחייבים עליו מן התורה.

יש אומרים שאין חילוק כלל בין מעשה אומן למעשה הדיוט שאפילו קשר שהוא מעשה הדיוט חייבים עליו מן התורה אם הוא של קיימא ואם אינו עומד להתקיים כלל בענין שמותר במעשה הדיוט מותר ג"כ במעשה אומן.

יש להחמיר כסברא הראשונה ולכן נהגו ליזהר שלא לקשרו או להתיר שום קשר שהוא ב' קשרים זה על זה אפילו הוא עומד להתירו ביומו מפני שאין אנו בקיאים איזה קשר נקרא מעשה אומן שאסור לקשרו ולהתירו אפילו אינו עומד להתקיים כלל וכל קשר אמיץ שהוא קשר הדק היטב יש להסתפק בו שמא זהו מעשה אומן וב' קשרים זה על גבי זה הוא גם כן קשר אמיץ ומכל מקום במקום צער אין להחמיר בדברי סופרים ומותר להתירו אם אינו עומד להתקיים כלל בענין שמותר בודאי מעשה הדיוט כיון שלפי סברא האחרונה מותר אפילו בודאי מעשה אומן:

ה. שבת קנו ע"ב

ופקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי, לידע אם יש שם בגיגית פותח טפח אם לאו. ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת.

רש"י בגמי לידע - אם תכנס בסדק בגיגית, ובמסכת אהלות (פרק עשירי) שנינו (דאין) חילוק בארובה שבתוך הבית, וטומאה מקצתה כנגד ארובה ומקצתה בתוך הבית, בין יש בארובה פותח טפח לאין

בארובה פותח טפח, ואני לא יכולתי להבין בו, ולהכי נקט גמי - שראוי למאכל בהמה, ולא מיבטל ליה להיות קשר של קיימא, דמנתק כשיבש.

ו. שבת עד ע"ב

הקושר והמתיר. קשירה במשכן היכא הוא? אמר רבא: שכן קושרין ביתדות אהלים. - (קושרים?) [א"ל אביי] ההוא קושר על מנת להתיר הוא! אלא אמר אביי: שכן אורגי יריעות שנפסקה להן נימא קושרים אותה. - אמר ליה רבא: תרצת קושר, מתיר מאי איכא למימר? וכי תימא: דאי מתרמי ליה תרי חוטי קיטרי בהדי הדדי, שרי חד וקטר חד - השתא לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עושין! אלא אמר רבא ואיתימא רבי עילאי: שכן צדי חלזון קושרין ומתירין.

ז. ביאור הלכה | סימן שיז, סעיף ה

ענינה מותר וכו' - ר"ל אפילו מהדקו יפה ודעתו שיתקיים כן תמיד עיין בריש פרק ואלו קשרים בגמרא. ואגב אבאר עוד דין אחד שראיתי ברמב"ם והעתקתי במ"ב לענין עשיית קשר ממאכל בהמה וז"ל הרמב"ם שם כל שראוי למאכל בהמה מותר לקשור אותו בשבת לפיכך אם נפסקה רצועת סנדלו בכרמלית נוטל גמי לח הראוי למאכל בהמה וכורך עליו וקושר עכ"ל ויש להקשות דלכאורה סותר את עצמו דלקמיה בהלכה וי"ו כתב דמותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה ומקור הדין כתב הרה"מ דהוא נובע משבת קנ"ז דאיתא שם ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת והלא שם איתא דקשרו את המקידה בגמי וע"ש ברש"י דהכונה בגמי לח וא"כ לדברי הרמב"ם הנה"ל אין שם קשר ע"ז כלל וכנ"ל וא"כ מאי ראייה מייתי שמותר לעשות קשר שאינו של קיימא מדאורייתא [היינו להרמב"ם אפילו הוא מעשה אומן] לדבר מצוה וע"כ צ"ל דס"ל להרמב"ם דלא כרש"י אלא דהמעשה היה בגמי יבש שאינו ראוי לשוב למאכל בהמה וס"ל דבגמי יבש יש בו משום קשר עכ"פ מדרבנן היכא דעושה מעשה אומן ואפשר עוד דאית ביה ג"כ איסור דאורייתא היכא דעושה ג"כ קשר של קיימא

ח. שו"ע או"ח | סימן שיז

[א] ...וקשר שאינו ש"ק ואינו מעשה אומן, מותר לקשרו לכתחלה, הגה: וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו (טור), כיצד: נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה, הרי זה פטור וכן כל כיוצא באלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקיימא. וכל קשר שאינו של קיימא, אם קשרו קשר אומן הרי זה אסור; ¹ולצורך מצוה, כגון שקושר למדוד אחד משיעורי התורה, מותר לקשרו קשר שאינו של קיימא.

מגן אברהם

[ג] ולצורך מצוה כו'. אפי' מעשה אומן דאל"כ אפי' בלא מצוה שרי וצ"ע דלמה צריך לעשות מעשה אומן יעשה קשר שאינו מעשה אומן אעפ"כ יכול למדוד וצ"ל דמיירי דא"א בע"א:

[ד] קושרין דלי במשיחה או באבנט וכיוצא בו, אבל לא בחבל, וה"מ בדליים הקבועים בבור, אבל דליים שלנו שאינם קבועים בבור ²אינו קשר של קיימא.

מגן אברהם

[יד] אינו קשר וכו'. שאין עשוי לעמוד שם זמן מרובה [תו' עס"א]: